

*manu*SCRIPTS

Revista d'història moderna

24

Guerra, poder i cultura
a l'època moderna

DADES CATALOGRÀFIQUES RECOMANADES PEL SERVEI DE BIBLIOTEQUES DE LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

Manuscrs. Revista d'Història Moderna

Manuscrs. Revista d'Història Moderna / Universitat Autònoma de Barcelona. Facultat de Filosofia i Lletres. Departament d'Història Moderna i Contemporània. — 1 (maig 1985 - . — Bellaterra : [Universitat Autònoma de Barcelona*, 1985-]. — 23 cm

Annual

ISSN 0213-2397

I. Universitat Autònoma de Barcelona. Departament d'Història Moderna i Contemporània.

I. Història Moderna.

94

Direcció

Javier Antón Pelayo

Secretaria de redacció

Montserrat Jiménez Sureda

Consell de redacció

Marta Cusó i Serra, Antonio Espino López,
Ignasi Fernández Terricabras, David Gallardo i Capsada,
Oscar Jané Checa, Oriol Junqueras i Vies,
Núria de Lucas Val, Maria Antònia Martí Escayol,
Lluís Roura i Aulinas, Pilar Sánchez, Antoni Simon i Tarrés

Consell assessor

Ángel Alcalá (Brooklyn College, The City University
of New York, United States),
Ernest Belenguier Cebrián (Universitat de Barcelona, Espanya),
Peter Burke (Emmanuel College, Cambridge, United Kingdom),
William J. Callahan (Toronto University, Canada),
James Casey (Norwich University, United Kingdom),
John H. Elliott (Oxford University, United Kingdom),
Josep Fontana (Universitat Pompeu Fabra, Espanya),
Giovanni Levi (Università Cà Foscari di Venezia, Italia),
François López (Université Michel de
Montaigne-Bordeaux III, France),
Tomás Mantecon Novellán (Universidad de Cantabria, Espanya),
Geoffrey Parker (The Ohio State University, USA),
Stuart Woolf (Università Cà Foscari di Venezia, Italia)

Direcció i tramesa d'articles

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament d'Història Moderna
i Contemporània
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
<http://seneca.uab.es/manuscrs>

Subscripció i administració

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel. 93 581 10 22. Fax 93 581 32 39
sp@uab.es

Intercanvi

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques
Secció d'Intercanvi de Publicacions
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel.: 93 581 11 93. Fax: 93 581 32 19
sb.intercanvi@uab.es

Composició

Medusa

Edició i impressió

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Publicacions
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel. 93 581 15 96. Fax 93 581 32 39
sp@uab.es

ISSN 0213-2397

Dipòsit legal: B. 2994-1985

Imprès a Espanya. Printed in Spain

Imprès en paper ecològic

Bases de dades en què MANUSCRITS està referenciada

- Dialnet (Unirioja)
- Índice Español de Ciencias Sociales y Humanidades (ISOC-CSIC)
- RACO (Revistes Catalanes amb Accés obert)
- Revistas Españolas de Ciencias Sociales y Humanas (RESH)
- Latindex

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia, el tractament informàtic i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer és rigorosament prohibida sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, i estarà sotmesa a les sancions establertes a la Llei. Se n'autoritza la reproducció del sumari i dels resums sempre que n'aparegui la procedència.

Les opinions expressades en articles, notes, informacions, ressenyes i treballs publicats a MANUSCRITS són d'exclusiva responsabilitat dels seus autors.

Aquesta revista es regeix pel sistema de censors.

Índex

Manuscripts

Núm. 24, p. 1-240, 2006, ISSN 0213-2397

Les paraules clau són en llenguatge lliure.

Se n'autoritza la reproducció dels resums i de les pàgines de l'índex.

11-13 Editorial

DOSSIER. Guerra, poder i cultura a l'època moderna

17-18 **ESPINO LÓPEZ, Antonio.** Presentació

19-43 **PARDO MOLERO, Juan Francisco** (Universitat de València. Departament d'Història Moderna)
Cultura de la guerra y cultura de la defensa en la Europa del Renacimiento: Joan de Cervelló (1496-1551). *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2006, núm. 24, p. 19-43.

En este trabajo, se examina la interacción entre la guerra, la defensa y la promoción social a través de la biografía de un militar de la monarquía hispánica en el siglo XVI.

Palabras clave: guerra, defensa, biografía, monarquía hispánica, siglo XVI.

Cultura de la guerra i cultura de la defensa a l'Europa del Renaixement: Joan de Cervelló (1496-1551)

En aquest treball, l'autor analitza la interacció entre la guerra, la defensa i la promoció social a través de la biografia d'un militar de la monarquia hispànica al segle XVI.

Paraules clau: guerra, defensa, biografia, monarquia hispànica, segle XVI.

Culture of war and culture of defense in Renaissance Europe: Joan de Cervelló (1496-1551)

In this paper the author analyzes the interaction between war, defense and the social promotion through the biography of a Spanish Monarchy soldier in XVIth century.

Key words: war, defense, biography, Spanish Monarchy, XVIth century.

45-71 **JIMÉNEZ ESTRELLA, Antonio** (Universidad de Granada. Departamento de Historia Moderna y de América)

Una frágil frontera de piedra: las tenencias de fortalezas y su papel en la defensa del Reino de Granada (siglo XVI). *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2006, núm. 24, p. 45-71.

En este artículo, analizamos el papel que la red de fortalezas financiada por la Corona desempeñó en la defensa del Reino de Granada a lo largo del siglo XVI. En primer lugar, estudiamos los orígenes del sistema de tenencias de fortalezas reales, su introducción tras la conquista del Reino y el lugar ocupado frente al resto de fuerzas que componían el sistema defensivo. Seguidamente, analizamos la evolución del estado material y la capacidad defensiva de las fortalezas a partir de las inspecciones que realizaron los visitantes, las cuales sacan a la luz una serie de males estructurales, tales como el incumplimiento por parte de los alcaides de sus obligaciones militares, el abandono y el deterioro material de los castillos. El proceso se acentuó a fines del siglo XVI y tuvo como factores determinantes la acumulación de importantes atrasos en el pago de los sueldos de los alcaides y la concepción de dichos oficios como cargos venales, bienes patrimoniales en manos de determinados linajes y faltos de todo criterio militar a la hora de su provisión.

Palabras clave: fortalezas, Reino de Granada, defensa del territorio, siglos XVI y XVII, alcaides, venalidad.

Una fràgil frontera de pedra: la tinença de forteses i el seu paper en la defensa del Regne de Granada (segle XVI)

En aquest article, s'hi analitza el paper que tingué la xarxa de forteses finançada per la Corona en la defensa del Regne de Granada durant el segle XVI. En primer lloc, s'hi estudien els orígens del sistema de tinençes de forteses reials, la seva introducció després de la conquesta del Regne i el lloc ocupat davant la resta de forces que componien el sistema defensiu. Seguidament, s'hi analitza l'evolució de l'estat material i la capacitat defensiva de les forteses a partir de les inspeccions que realitzaren els visitadors, les quals fan emergir una sèrie de mals estructurals, com ara, per exemple: l'incompliment per part dels alcaids de llurs obligacions militars o l'abandó i la deterioració material dels castells. El procés s'accentuà a finals del segle XVI i va tenir com a factors determinants l'acumulació d'importants retards en el pagament dels salaris dels alcaids i la concepció d'aquests ofícis com a càrrecs venals, béns patrimonials en mans de determinats llinatges i mancats de qualsevol criteri militar a l'hora de concedir-los.

Paraules clau: forteses, Regne de Granada, defensa del territori, segles XVI i XVII, alcaids, venalitat.

A fragile stone frontier: The role of fortresses in the defence of the Spanish Kingdom of Granada (16th century)

In this article we analyze the role that the royal fortresses played in the defence of the kingdom of Granada. First, we study the origins of the system of *tenencias* of royal fortresses, his introduction after the conquest of the kingdom and the place that occupied with regard to the rest of forces that were composing the defensive system. Then, using the information of the inspections, we analyze the

evolution of the material conditions and the defensive capacity of the fortresses. These inspections show us many structural problems: the breach of military obligations of the governors of royal fortresses, the abandon and the material damages in the fortifications. These problems worsened at the end of the 16th century and they had as essential factors the accumulation of important delays in the payment of the governors of royal fortresses and the conception of his charges like venal offices, private properties, without any military requirement in his appointment.

Key words: fortresses, kingdom of Granada, defence of the territory, 16th and 17th centuries, governors of fortresses, venality.

73-93

TRUCHUELO GARCÍA, Susana (Universidad del País Vasco. Departamento de Historia Medieval, Moderna y de América. Facultad de Filología y Geografía e Historia)

La incidencia de las relaciones entre Guipúzcoa y el poder real en la conformación de los fueros durante los siglos XVI y XVII. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2006, núm. 24, p. 73-93.

En este artículo, se presenta la particular inserción política de Guipúzcoa en la Monarquía Hispánica a través del análisis de las cambiantes relaciones de poder entre la Provincia y los distintos monarcas castellanos, en particular Felipe II, Felipe III y Felipe IV. Se analiza la progresiva consolidación en Guipúzcoa de una serie de derechos y libertades en los campos fiscal, militar y comercial, así como su definición como elementos consustanciales a la comunidad provincial e inalienables por el poder real. En particular, se observan las resoluciones de las tensiones entre los diferentes poderes, con relación a los servicios militares, a las contribuciones fiscales y a la organización provincial, en especial durante el valimiento del conde duque de Olivares, que permiten caracterizar a las relaciones políticas entre Guipúzcoa y el poder real en la alta edad moderna.

Palabras clave: monarquía hispánica, Guipúzcoa, siglos XVI y XVII, relaciones políticas, fueros.

La incidència de les relacions entre Guipúscoa i el poder reial en la conformació dels furs durant els segles XVI i XVII

En aquest article, s'hi presenta la particular inserció política de Guipúscoa a la Monarquia Hispànica a través de l'anàlisi de les canviants relacions de poder entre la província i els diferents monarques castellans, en particular Felip II, Felip III i Felip IV. S'hi analitza la progressiva consolidació a Guipúscoa d'una sèrie de drets i llibertats en els camps fiscal, militar i comercial, així com la seva definició com a elements consubstancials a la comunitat provincial i inalienables pel poder reial. En particular, s'hi observen les resolucions de les tensions entre els diferents poders, amb relació als serveis militars, a les contribucions fiscals i a l'organització provincial, en especial durant el ministeri del comte duc d'Olivares, que permeten caracteritzar les relacions polítiques entre Guipúscoa i el poder reial a l'alta edat moderna.

Paraules clau: monarquia hispànica, Guipúscoa, segles XVI i XVII, relacions polítiques, furs.

The importance of relationship between Guipúzcoa and the royal power in the definition of the provincial privileges of the first during the XVIth and XVIIth centuries

The article presents the particular politic insertion of Guipúzcoa in the Hispanic Monarchy analyzing the changing power relations among the Province and the different Castilian monarchs, particularly Phillip II, Phillip III and Phillip IV. the progressive consolidation in Guipúzcoa of freedoms and rights in the fiscal, military and commercial point of views, as well as its definition as substantial elements to the Provincial community and inalienable from the royal power are analyzed. This article shows the resolutions of the tensions between different powers, in relation to the military services, the fiscal contributions and the provincial organization, especially during the ministry of the Duke Earl of Olivares, that allowed the political relationships among Guipúzcoa and the royal power during the Early Modern Age.

Key words: Hispanic Monarchy, Guipúzcoa, XVIth and XVIIth centuries, politic relation, furs.

- 95-124 **THOMPSON, I. A. A.** (Keele University. School of History)
Las galeras en la política militar española en el Mediterráneo durante el siglo XVI. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2006, núm. 24, p. 95-124.

Las galeras fueron el instrumento marítimo más efectivo en la lucha naval en el Mediterráneo durante el siglo XVI. Aunque la monarquía hispánica trató de competir en este campo con el imperio turco, finalmente, se tuvo que contentar con desarrollar una estrategia defensiva. El autor analiza la decadencia de las galeras después de 1574, matizando la tesis de Gilmartin.

Palabras clave: siglo XVI, guerra marítima, galera.

Les galeres en la política militar espanyola a la Mediterrània al llarg del segle XVI

Les galeres foren l'instrument marítim més efectiu en la lluita naval a la Mediterrània durant el segle XVI. Tot i que la monarquia hispànica va intentar competir en aquest camp amb l'imperi turc, finalment, es va haver d'aconterar a desenvolupar una estratègia defensiva. L'autor analitza la decadència de les galeres després de 1574, tot matisant la tesi de Gilmartin.

Paraules clau: segle XVI, guerra marítima, galera.

The galley in XVIth century Spanish Mediterranean warfare

The galleys were the most effective maritime instrument in the naval fight in the Mediterranean Sea during the 16th century. Although the Hispanic monarchy tried to compete with the Turkish Empire, finally, it had to be content by developing a defensive strategy. The author analyzes the decay of the galleys after 1574, changing Gilmartin thesis slightly.

Key words: 16th century, maritime war, galley.

- 125-150 **ESPINO LÓPEZ, Antonio** (Universitat Autònoma de Barcelona. Departament d'Història Moderna i Contemporània)
La mobilització militar catalana durant la Guerra de Successió.
Manuscripts. Revista d'Història Moderna, 2006, núm. 24, p. 125-150.

En el present article, ens hem interessat per una realitat molt concreta: la mobilització militar catalana durant la Guerra de Successió. Es tractava d'examinar no solament com l'esforç de guerra de Catalunya es va traduir en la participació de tropes regulars a l'exèrcit de l'arxiduc Carles, sinó també quines conseqüències va tenir per a la població catalana la presència de la guerra al Principat, a més d'analitzar l'ús de les tropes irregulars. En darrer lloc, l'aparició d'un exèrcit català el 1713-1714 que lluità per la llibertat de la terra, va ésser el colofó de tota aquesta terrible aventura.

Paraules clau: Catalunya, Guerra de Successió, exèrcit, tropes irregulars.

La movilización militar catalana durante la Guerra de Sucesión

En el presente artículo, hemos intentado hacernos eco de una realidad muy concreta: la movilización militar catalana durante la Guerra de Sucesión. Se trataba de examinar no sólo cómo el esfuerzo de guerra de Cataluña se tradujo en la participación de tropas regulares en el ejército del archiduque Carlos, sino también qué consecuencias tuvo para la población catalana la presencia de la guerra en el Principado, además de analizar el uso de tropas irregulares. Por último, la aparición de un ejército catalán en 1713-1714, que luchó por las libertad de la tierra, fue el colofón de toda esta terrible aventura.

Palabras clave: Cataluña, Guerra de Sucesión, ejército, tropas irregulares.

The catalan military mobilization during the War of the Spanish Succession

In the present article we study a concrete reality: the Catalan military mobilization during the Succession War. We examine not only how the effort war of Catalonia translated in the participation of regular troops in the Archduke Charles army, but also what consequences have for the Catalan population the presence of war in the Principality, besides of analyzing the use of irregular troops. Finally, the appearance of a Catalan army in 1713-1714 which fight for the earth freedom was the colophon of all this terrible adventure.

Key words: Catalonia, Succession War, army, irregular troops.

MISCEL·LÀNIA

- 153-165 **CASALS, Àngel** (Universitat de Barcelona. Facultat de Geografia i Història. Departament d'Història Moderna)
Frontera, guerra, jurisdicció i plet: la Capitania General durant la primera meitat del segle XVI. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2006, núm. 24, p. 153-165.

A la historiografia catalana, ha existit una certa confusió sobre la figura del capità general del Rosselló i la Cerdanya i el moment de la seva fusió amb Capitanía General i amb la Lloctinència General de Catalunya. El present article analitza l'existència de capitans generals a la frontera durant la primera meitat del segle XVI, les seves atribucions i els conflictes que van tenir amb les autoritats catalanes.

Paraules clau: història militar, el Rosselló i la Cerdanya, Capitanía General, segle XVI.

Frontera, guerra, jurisdicción y pleito: la Capitanía General durante la primera mitad del siglo XVI

En la historiografía catalana, ha existido una cierta confusión sobre la figura del capitán general del Rosellón y la Cerdaña y el momento de su fusión con la Capitanía General y el virrey de Cataluña. El presente artículo analiza la existencia de capitanes generales en la frontera en la primera mitad del siglo XVI, sus atribuciones y los conflictos que tuvieron con las autoridades catalanas.

Palabras clave: historia militar, el Rosellón y la Cerdaña, Capitanía General, siglo XVI.

Frontier, war, jurisdiction and controversy: General captains in the Northern Catalonia during the first half of XVIth century

In the catalan historiography a certain confusion has existed on the figure of the Capità General of El Rosselló and La Cerdanya, the catalan border, and the moment of his merger with the Capitanía General and the Lloctinència General of Catalonia. The present article analyzes the existence of General Captains in the border in the first half of the XVIth century, his attributions and the conflicts that had with the Catalan authorities.

Key words: militar history, Rosselló and Cerdanya, General Captaincy, XVIth century.

- 167-192 **LUCAS VAL, Núria de** (Universitat Autònoma de Barcelona. Departament d'Història Moderna i Contemporània)
Literatura i història. Identitats col·lectives i visions de l'«altre» al segle XVII. *Manuscrits. Revista d'Història Moderna*, 2006, núm. 24, p. 167-192.

Aquest article s'ocupa del paper de certes produccions literàries en la configuració de determinades visions mútues entre Catalunya i Castella. D'una banda, la idea dels castellans continguda en la poesia de caire popular català generada durant la Guerra dels Segadors (1640-1652). De l'altra, la imatge de Catalunya i dels catalans transmesa per les obres de teatre del Segle d'Or de les lletres castellanes. Tot plegat, tenint en compte els contextos en els quals s'originaren aquestes obres, els objectius de llurs autors i el públic al qual s'adreçaven.

Paraules clau: Catalunya i Castella, poesia de to popular, *comedia nueva*, identitats col·lectives, segle XVII.

Literatura e historia. Identidades colectivas y visiones de «el otro» en el siglo XVII

Este artículo se ocupa del papel de ciertas producciones literarias en la configuración de determinadas visiones mutuas entre Cataluña y Castilla. Por un lado, la idea de los castellanos contenida en la poesía de estética popular catalana generada durante la Guerra de los Segadores (1640-1652). Por otro, la imagen de Cataluña y de los catalanes difundida por las obras de teatro del Siglo de Oro de las letras castellanas. Todo ello teniendo en cuenta los contextos en los cuales se originaron estas obras, los objetivos de sus autores y el público al que se dirigían.

Palabras clave: Cataluña y Castilla, poesía de estética popular, comedia nueva, identidades colectivas, siglo XVII.

Literature and history. Collective identities and visions about «the other» in the XVIIth century.

This article deals with the role of some literary productions in the configuration of certain visions between Catalonia and Castile. On the one hand, the idea of the Castilians contained in the poems of popular aesthetics wrote during the Segadors' War (1640-1652). On the other hand, the image of Catalonia and the Catalans that was spread by the Castilian Golden Age theatre. All this bearing in mind the contexts in which these works were written, their authors' aims, and the public to whom they were destined.

Key words: Catalonia and Castile, poems of popular aesthetics, *comedia nueva*, collective identities, XVIIth century.

193-212 BALLBÉ I SANS, Neus

L'Epítome de Llorenç Tomàs, canceller del Principat de Catalunya (1705-1714). Un document fins ara desconegut sobre els precedents de la Guerra de Successió. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2006, núm. 24, p. 193-212.

Estudi centrat en l'epítom escrit pel canceller de Catalunya durant el govern de Carles III i que explica, en primera persona, els fets esdevinguts a la plana de Vic abans de l'arribada de l'Arxiduc el 1705.

Paraules clau: Llorenç Tomàs, segle XVIII, *vigatans*, Guerra de Successió.

El Epítome de Llorenç Tomàs, canceller de Cataluña (1705-1714). Un documento desconocido sobre los precedentes de la Guerra de Sucesión

Estudio centrado en el epítome escrito por el canceller de Cataluña durante el gobierno de Carlos III y que explica, en primera persona, los hechos ocurridos en el llano de Vic antes de la llegada del Archiduque en 1705.

Palabras clave: Llorenç Tomàs, siglo XVIII, *vigatans*, Guerra de Sucesión.

An important paper written by Llorenç Tomàs, chancellor of Catalonia (1705-1714). Analysis about an unknown document regarding the origins of the War of the Spanish Succession

Study centered on the written epitome by the chancellor of Catalonia during the government of Charles III and that explains, in first person, the facts happened to the plain of Vic before the arrival of the Archduke in 1705.

Key words: Llorenç Tomàs, 18th century, *vigatans*, Spanish War of Succession.

TREBALLS D'INVESTIGACIÓ

215-217 CUSÓ I SERRA, Marta

Aproximació bibliogràfica al monacat femení català al segle XVIII. El cas de Santa Maria de Vallbona. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2006, núm. 24, p. 215-217.

219-222 GALLARDO I CAPSADA, David

Fonaments per a una història del paisatge de Catalunya durant l'època moderna. *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 2006, núm. 24, p. 219-222.

223-240 Ressenyes

Signorotto, Gianvittorio (2006). *Milán español: Guerra, instituciones y gobernantes durante el reinado de Felipe IV*. (Silvia Amor López).

Florensa i Soler, Núria; Güell, Manuel (2005). «*Pro Deo, Pro Regi, Et Pro Patria*»: *La revolució catalana i la campanya militar de 1640 a les terres de Tarragona*. (Antonio Espino López).

Cámara, Alicia (coord.) (2005). *Los ingenieros militares de la Monarquía hispánica en los siglos XVII y XVIII*. (Antonio Espino López).

Kuethe, Allan J.; Marchena, Juan F. (eds.) (2005). *Soldados del Rey: El ejército borbónico en América colonial en vísperas de la independencia*. (Jorgina Català Jarque).

Barrio Gozalo, Maximiliano (2006). *Esclavos y cautivos: Conflicto entre la cristiandad y el islam en el siglo XVIII*. (Irene de Pedro Llorente).

Antón Pelayo, Javier; Jiménez Sureda, Montserrat (2005). *La memòria de pedra: Les làpides sepulcrales del pla de la catedral de Girona*. (Ernest Parellada Torres).

NORMES DE COL·LABORACIÓ

1. Els articles hauran de ser originals i es publicaran en català o castellà. Es presentaran mecanografiats a doble espai, en fulls numerats de mida DIN A4 (30 línies de 60 espais, 280 paraules). Hom recomana que no superin les vint-i-cinc pàgines, incloent-hi gràfiques, notes i bibliografia. A la primera pàgina de l'article constarà la informació següent: títol de l'article, nom i cognoms de l'autor, professió, telèfon i adreça postal i electrònica professional; a la segona pàgina hi haurà un resum de 150 paraules en català, en castellà i en anglès, i entre tres i cinc paraules clau en les tres llengües esmentades, que permetin la classificació/identificació de l'article. Hom trametrà a més una còpia en suport magnètic en qualsevol dels processadors de text habituals.

2. Pel que fa a la bibliografia i a les referències, hom ha de considerar:

Les **al·lusions a autors** al text aniran acompanyades normalment d'una referència explícita afegida a continuació entre parèntesis (cognom de l'autor, any de publicació i eventualment la pàgina); en el cas d'una cita textual, a continuació del text s'afegirà aquesta referència entre parèntesis, en la qual constarà necessàriament la pàgina. Exemples:

[...] és a dir, no solament de la família aristocràtica o de la de qualsevol altra forma d'agrupació familiar (Petit, 1997).

[...] Les confraries i germandats responien segons Isidoro Moreno (1972: 199) a la doble necessitat d'associar-se en el marc local i d'assegurar-se la salvació eterna.

[...] en paraules de Schumpeter, la economia conquistà entre els escolàstics tardans «si no una existència autònoma, al menys sí una existència ben determinada» (Schumpeter, 1971: 136).

3. A la fi de l'article s'inclourà per ordre alfabètic una bibliografia amb les referències completes que permetin la identificació dels treballs. De la següent manera:

a) quan es tracti d'un llibre:

Castro, A. (1996). *La realidad histórica de España*. Mèxic: Fondo de Cultura Económica.

(Cognoms de l'autor en minúscules, nom; any de publicació entre parèntesis; títol del llibre en cursiva o subratllat; lloc d'edició; editorial).

b) quan es tracti d'un article:

Asensio, E. (1972-1973). «Notas sobre la historiografía de Américo Castro». *Anuario de Estudios Medievales*, 8, p. 349-392.

(Cognoms de l'autor en minúscules, nom; any de publicació entre parèntesis; títol de l'article entre cometes; títol de la revista en cursiva o subratllat; volum i número; pàgines inicial i final).

Cal evitar les notes a peu de pàgina, però si són imprescindibles hauran de numerar-se i agrupar-se després del text de l'article i abans de la bibliografia. Per a les al·lusions i cites s'observaran els mateixos criteris que per a la resta del text.

4. Les taules —única denominació que s'utilitzarà per a tota mena de quadres i relacions estadístiques— numerades amb xifres aràbigues, aniran en un full apart a continuació de l'article. Tanmateix, s'hauran de referenciar explícitament al text.
5. La il·lustració s'ajustarà a les indicacions següents:
 - a) Totes les figures s'hauran de presentar en paper blanc, preferentment de mida DIN A4, acompanyades del títol, la llegenda i la font. En un full apart s'afegiran les dades estadístiques amb les quals s'ha elaborat la gràfica. Tots dos fulls portaran al dors, en llapis, el nom i els cognoms de l'autor corresponent en xifres aràbigues. El text ha de fer referència explícita a les gràfiques reproduïdes.
 - b) Tots els mapes s'hauran de presentar en dues còpies en paper blanc, preferentment de mida DIN A4. Hauran d'estar ben definits. Els títols, la llegenda i la font aniran només a la segona còpia. Tots dos fulls portaran al dors, en llapis, el nom i els cognoms de l'autor corresponent en xifres aràbigues. El text ha de fer referència explícita a les gràfiques reproduïdes.
6. El consell de redacció es reserva el dret de retornar els articles que no compleixin aquestes normes o, en el seu cas, d'adaptar-los als criteris establerts.
7. El consell de redacció comunicarà al col·laborador l'acceptació de l'article després de l'oportú examen.

NORMAS DE COLABORACIÓN

1. Los artículos tendrán que ser originales y se publicarán en castellano o catalán. Se presentarán mecanografiados a doble espacio, en hojas numeradas de tamaño DIN A4 (30 líneas de 60 espacios, 280 palabras). Se recomienda que su extensión no supere las veinticinco páginas, incluyendo gráficos, notas y bibliografía. En la primera página del artículo constará la información siguiente: título del artículo, nombre y apellidos del autor, profesión, teléfono y dirección postal y electrónica profesional; en la segunda página habrá un resumen de 150 palabras en castellano, en catalán y en inglés, y entre tres y cinco palabras clave en las tres lenguas citadas, que permitan la clasificación e identificación del artículo. Se enviará además una copia en soporte magnético en cualquiera de los procesadores de texto habituales.

2. En cuanto a la bibliografía y a las referencias, habrá que atenerse a lo siguiente:

Las **alusiones a autores** en el texto irán acompañadas normalmente de una referencia explícita añadida a continuación entre paréntesis (apellidos del autor, año de publicación y eventualmente la página); en el caso de una cita textual, a continuación del texto se añadirá esta referencia entre paréntesis, en la que constará necesariamente la página. Ejemplos:

[...] es decir, no ya sólo de la familia aristocrática o de la de cualquier otra forma de agrupación familiar (Petit, 1997).

[...] Las cofradías y hermandades respondían según Isidoro Moreno (1972: 199) a la doble necesidad de asociarse en el marco local y asegurarse la salvación eterna.

[...] En palabras de Schumpeter, la economía conquistó entre los escolásticos tardíos «si no una existencia autónoma, al menos sí una existencia bien determinada» (Schumpeter, 1971: 136).

3. Al final del artículo se incluirá, por orden alfabético, una bibliografía con las referencias completas que permitan la identificación de los trabajos. Por tanto:

- a) Cuando se trate de un libro:

Castro, A. (1996). *La realidad histórica de España*. México: Fondo de Cultura Económica.

(Apellidos del autor en minúsculas, nombre; año de publicación entre paréntesis; título del libro en cursiva o subrayado; lugar de edición; editorial.)

- b) Cuando se trate de un artículo:

Asensio, E. (1972-1973). «Notas sobre la historiografía de Américo Castro». *Anuario de Estudios Medievales*, 8, p. 349-392.

(Apellidos del autor en minúsculas, nombre; año de publicación entre paréntesis; título del artículo entre comillas; título de la revista en cursiva o subrayado; volumen y número; páginas inicial y final.)

Conviene evitar las notas a pie de página, pero si son imprescindibles deberán numerarse y agruparse después del texto del artículo y antes de la bibliografía. Para las alusiones y citas, se observarán los mismos criterios que en el resto del texto.

4. Las tablas —única denominación que se utilizará para todo tipo de cuadros y relaciones estadísticas—, numeradas en cifras arábicas, irán en una hoja aparte al final del artículo. Sin embargo, habrá que referenciarlas explícitamente en el texto.
5. La ilustración se ajustará a las indicaciones siguientes:
 - a) Todas las figuras deberán presentarse en papel blanco, preferentemente en tamaño DIN A4, acompañadas del título, la leyenda y la fuente. En una hoja aparte se añadirán los datos estadísticos con los cuales se ha elaborado el gráfico. Las dos hojas llevarán al dorso, en lápiz, el nombre y los apellidos del autor y el número correspondiente en cifras arábicas. El texto ha de hacer referencia explícita a los gráficos reproducidos.
 - b) Todos los mapas deberán presentarse en dos copias en papel blanco, de tamaño preferentemente DIN A4. Deberán estar bien definidos. Los títulos, la leyenda y la fuente irán sólo en la segunda copia. Las dos hojas llevarán al dorso, en lápiz, el nombre y los apellidos del autor y el número correspondiente en cifras arábicas. El texto ha de hacer referencia explícita a los mapas reproducidos.
6. El consejo de redacción se reserva el derecho de devolver los artículos que no cumplan estas normas o, en su caso, de adaptarlos a éstas.
7. El consejo de redacción comunicará al colaborador la aceptación del artículo tras el oportuno examen.

Subscripció, compres i intercanvis:

Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona
Apartat postal 20. 08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
Tel. 93 581 10 22. Fax 93 581 32 39
sp@uab.es

Subscripció / Suscripción

Desitjo subscriure'm a *Manuscripts. Revista d'Història Moderna* a partir del número 23 (2005). Preu de subscripció: 16 €.

Deseo suscribirme a *Manuscripts. Revista d'Història Moderna* a partir del número 23 (2005).

Precio de suscripción: 16 €.

Data:
Fecha

Nom i cognoms:
Nombre y apellidos

Adreça postal:
Dirección postal

Tipus de targeta de crèdit:
Tipo de tarjeta de crédito

Número de la targeta de crèdit:
Número de la tarjeta de crédito

Data de caducitat de la targeta:
Fecha de caducidad de la tarjeta:

Signatura / Firma

Preu unitari de venda dels números endarrerits: núm. 4/5: 6,01 €; núm. 6: 4,96 €; núm. 7: 6,01 €; núm. 8-9: 9,02 €; núm. 10: 15,03 €; núm. 11-16: 10,82 €; núm. 17: 15,63 €; núm. 18-19: 15,63 €; núm. 20-22: 16 €. Núm. 1, 2 i 3, exhaurits.

* Els subscriptors poden acollir-se a la compra de la col·lecció «Monografies Manuscripts» amb el mateix descompte sobre el preu de venda. Fins ara han aparegut cinc monografies:

Los suscriptores pueden acogerse a la compra de la colección «Monografies Manuscripts» con el mismo descuento sobre el precio de venta. Han aparecido hasta ahora seis monografías.

1. AA.VV., *La cultura del Renaixement. Homenatge al pare Miquel Batllori*, 1993 (10,22 €). – 2. A. Simon Tarrés, *La població catalana a l'edat moderna*, 1996 (10,82 €). – 3. AA.VV., *Diez años de historiografía modernista*, 1997 (10,82 €). – 4. J. Antón Pelayo, *La herencia cultural. Alfabetización y lectura en la ciudad de Girona (1747-1807)*, 1998 (15,03 €). – 5. A. Espino López, *Catalunya durante el reinado de Carlos II. Política y guerra en la frontera catalana, 1679-1697, 1997 (18,03 €).* – 6. M.A. Martí Escayol, *La construcció del concepte de natura a l'Edat Moderna. Natura, cultura i identitat en el pensament català dels segles XVI i XVII*, 2005 (20 €).